

ANABAPTİST DİNİ HAREKETİ HUTTERİTLERİN ORTAK YAŞAM İNANCI VE KOLONİ YAPISI

THE CREED OF SHARED LIFE, AND THE COLONIAL STRUCTURE OF THE
ANABAPTIST RELIGIOUS MOVEMENT BY HUTTERITES

HATİCE KELEŞ

DR. ÖĞR. ÜYESİ, BAYBURT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ
ANABİLİM DALI DİNLER TARİHİ BİLİM DALI
ASSISTANT PROFESSOR, UNIVERSITY OF BAYBURT FACULTY OF THEOLOGY, DEPARTMENT OF
PHILOSOPHY AND RELIGIOUS SCIENCES HISTORY OF RELIGIONS

hkeles@bayburt.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-6984-0732>

 <http://dx.doi.org/10.46353/k7auifd.685951>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types
Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received
7 Şubat / February 2020

Kabul Tarihi / Accepted
23 Mayıs / May 2020

Yayın Tarihi / Published
Haziran / June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season
Haziran / June

Atıf / Cite as

Keleş, Hatice, "Anabaptist Dini Hareketi Hutteritlerin Ortak Yaşam İnanç ve Koloni Yapısı [The Creed of Shared Life, and the Colonial Structure of the Anabaptist Religious Movement By Hutterites]". Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - Journal of the Faculty of Theology 7/1 (Haziran/June 2020): 321-350

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi - Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Kilis, 79000 Turkey. All rights reserved.

For Permissions
ilahiyyatdergisi@kilis.edu.tr

ANABAPTİST DİNİ HAREKETİ HUTTERİTLERİN ORTAK YAŞAM İNANCI VE KOLONİ YAPISI

Öz

Anabaptistler, 16. yüzyıl reform hareketi sırasında ortaya çıkan bir harekettir. Bu yüzyılda İsviçre Kardeşler, Hutteritler ve Mennonitler olmak üzere üç Anabaptist grup oluşmuştur. Anabaptistlerin ortak özelliği, bebek vaftizinin geçerli bir vaftiz olmadığı, geçerli olan vaftizin yetişkin-inanan vaftizi olduğunu savunmalarıdır. Ayrıca Anabaptistler, Katolik ve Protestanların Hıristiyan dünyasındaki otoritesini kabul etmezler. Hutteritler ise diğer Anabaptistlerden farklı olarak bütün Hıristiyanların komünal yaşam tarzını uygulamaları gerektiğine inanırlar. Komünal yaşam tarzı “community of goods” dedikleri malların ortak paylaşımı şeklinde uygulanan bir sistemdir. Onlara göre, Kutsal Kitap’ta Tanrı, bütün Hıristiyanların komünal yaşam tarzını benimsemeleri ve uygulamaları gerektiğini emretmiştir. Böylece Hutteritler, komünal yaşam tarzını uygulayan bir topluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Hutteritler komünal yaşam tarzını geniş bir aileye benzeterek çekirdek aile yapısının yerine koloniyi yerleştirmişlerdir. Böylece bir kolonide yaşayan tüm üyelerin koloni çıkarlarını gözeten hareketlerde bulunması istenmiştir. Kolonide yaşayan bütün üyelere koloninin işleri paylaştırılarak kolonilerin sürdürülmesi sağlanmıştır. Ayrıca koloni yaşamı, üyeler arasında hiyerarşiyi mecbur kılmıştır. Ancak bu hiyerarşi, her ne kadar Hutteritler arasında eşitliğin olduğu iddia edilse de üyeler arasında eşitsizliği meydana getirmiş ve kolonide birtakım problemlerin doğmasına yol açmıştır. Bu çalışmada, Hutteritlerin koloni hayatı, koloni hayatının problemleri ve koloninin üretim alanları konu edilmiştir.

Özet

Anabaptistler 16. yüzyıl reform hareketinden etkilenecek Batı Avrupa’nın bazı bölgelerinde 1520 ila 1530 yılları arasında ortaya çıkan bir harekettir. Anabaptistler, Katolik ve Protestanların Hıristiyan dünyasında otorite konumunda olmalarına karşı çıkan bir grup olarak doğmuş ve Kutsal Kitap’a geri dönüş yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Çoğu Anabaptist, Kutsal Kitap’a dayanarak yedi olan sakrament sayısını ikiye düşürmüş ve sadece vaftiz ile ekmek şarap ayinlerinin sakrament olduğunu ileri sürmüşlerdir. Anabaptistlerin temel görüşü, bebek vaftizinin gerçek vaftiz olmadığını ve bu yüzden şimdiye kadar yapılan vaftizlerin geçerliliğinin bulunmadığını iddia etmeleridir. Onlara göre, vaftiz olacak kişinin vaftizin ne anlama geldiğini bilmesi ve iman ikrarında bulunabilecek akılda olması gerektiğinden dolayı gerçek vaftiz yetişkin-inanan vaftizdir. Bu nedenle bir çocuk, kiliseye katılıp katılmayacağına kendisi karar verebilecek yaşta olmalıdır. Dolayısıyla bir bebeğin iman ikrarında bulunmasının mümkün olmadığını ifade ederek bebek vaftizinin geçerli vaftiz olmadığını ileri sürerler. Ayrıca papanın Hıristiyan dünyasında otorite konumunda olmasını kabul etmedikleri gibi Protestanların da otoritesini reddederler. Kökleri Protestan Reformuna dayanan Hutteritler de Anabaptist bir Hıristiyan grubu olarak 1528 yılında şimdiki Çek Cumhuriyeti olan Moravya’da ortaya çıkmıştır. Hutteritler, inanan-yetişkin vaftizi, malların ortak kullanımına dayanan komünal yaşam tarzı, barışseverlik, devlet ve diğer kiliselere bağlı olmaktan tamamen ayrı bir şekilde sistemleştirdikleri uygulamaları ile temel inanç esaslarını oluşturmuşlardır. Hutteritler, bu inançları sebebiyle devlet, Katolikler, Lutheran kiliseleri, John Calvin ve Ulrich Zwingli reform kiliseleri tarafından heretik ilan edilmiş ve takibat altına alınmışlardır. Yakalanan ve devlet kilisesine dönüş yapmayanlar asılarak, başları kesilerek, boğularak ve yakılarak idam edilmişlerdir. Takibat altına alınan Hutteritler, inançlarını sürdürmek için Moravya’dan Macaristan, Romanya, Rusya, Birleşik Devletler ve Kanada’ya göç etmiştir. Hutteritler, inançlarını Protestan Reformu sırasında şekillendirmişlerdir. Diğer Hıristiyanlardan farklı olarak ortak bir şekilde bütün mal varlıklarını paylaşarak yaşamışlardır. Buna “community of goods” demişlerdir. Onlara,

neden bütün mal varlığını paylaşarak yaşıyorsunuz diye sorulduğu zaman, ilk Hutterit liderlerinden ve kıdemlilerinden biri olan Peter Reidemann, “Başlangıçta Tanrı, insanların bireysel olarak hiçbir şeye sahip olmaması gerektiğine, ancak birbirleriyle ortak her şeye sahip olmaları gerektiğine hükmetti.” şeklinde cevap vermiştir. Hutteritler, Havariler Tarihi ve Yeni Anlaşma pasajlarına dayanarak bütün Hıristiyanların, ekonomik ve ruhsal bakımdan eşit bir şekilde ortak yaşam tarzı ile hayatlarını sürdürmeleri gerektiğine inanmışlardır. Diğer taraftan onlar, Tanrının, bütün Hıristiyanların şeytanın etkisi altında olan dünya hayatından uzakta yaşamalarını istediğine inanırlar. Sade elbiseler giyinmeyi tercih etmeleri de dünya hayatından ayrı bir şekilde yaşadıklarının kanıtıdır. Diğer önemli bir inançları ise barışsever olmalarıdır. Barışsever inançları, şiddet içeren ve şiddete destek veren her türlü askerî hizmet, hakimlik, yargıçlık gibi sivil kurumlara katılımın tamamen yasaklanmasıdır. Dolayısıyla Hutteritler, herhangi bir siyasi amaç da gütmeyiz. Hutteritler, inançlarının kısıtlanması ve inançlarına aykırı isteklerde bulunulması durumunda göç etmeyi tercih etmişlerdir. Göç ettikleri en son yer Amerika olup, Kuzey Amerika’da zengin bir hayata kavuşmuş, daha önce göç ettikleri hiçbir yerde bu kadar refah bir hayat yaşamamışlar ve bu refah hayat onların herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmadan nüfuslarını genişletmelerini sağlamıştır. Böylece Hutterit kolonileri büyüme göstermiş ve koloni yönetimlerini düzenli bir şekilde yönetmek adına her on beş-yirmi yılda bir, kolonilerin büyüüp büyümediğini kontrol etmişlerdir. Eğer koloni büyümüş ise yeni bir koloninin kurulmasının zamanı gelmiş demektir. Yeni kurulacak olan koloninin masraflarının yarısını büyük olan koloni yani ikiye bölünecek olan koloni ödemelidir. Hutteritler, Mennonitlerde veya İsviçre Kardeşlerde olduğu gibi çekirdek aile yapısının ön planda olduğu bir yaşam tarzı sürdürmezler. Onların yaşam biçimleri diğer toplumlardan tecrit olmuş bir şekilde, kolektivizmi ve üyeler arası eşitlikçiliği savunan liderlik hiyerarşisinin mevcut olduğu, aile kavramının yerine koloni kavramının yerleştirildiği, erkeklerin üç veya dört nesil birlikte ortak yaşam tarzı ile yaşadığı bir sistemdir. Komünal yaşam tarzının bir sonucu olarak kolonide yazılı ve yazılı olmayan kurallar oluşturulmuş olup koloninin işleri, bütün koloni üyeleri arasında paylaşılarak sürdürülmektedir. Hutteritler ortak yaşam tarzını benimseyen bir topluluk olmasından dolayı bu yaşam tarzı, koloni içinde sosyal veya ekonomik birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Ancak onlar için en büyük problem, üyelerin kişisel mal varlığına sahip olmaya başlaması ve böylece koloni yaşam tarzının tehlike altında olmasıdır. Hutteritlerin, ortak yaşam tarzlarında herkesin eşit olduğunu ileri sürmelerine karşılık, kolonide herkesin eşit şartlar altında yaşamadığı iddia edilerek kolonilerden birtakım şikayetler oluşmaya başlamıştır. Bazı Hutterit kolonilerinin ktlık içerisinde yaşarken, bazı kolonilerin bolluk içerisinde yaşamaları koloni üyelerinin dikkatinden kaçmamıştır. Bu yüzden kolonilerde yaşayanlar, koloniler arasında eşit yaşam koşullarının oluşturulmasını istemiştir. Hutterit kolonilerinin hepsi aynı olmayıp, her koloninin kendine has karakteristik yapısı bulunmaktadır. Koloniler kendi yeteneklerine göre, tarım, hayvancılık, marangozluk, tesisatçılık ve elektrikçilik gibi farklı alanları kendilerine iş olarak benimsemişlerdir. Bununla birlikte bütün genç erkekler, kendilerine bir zanaat edinmeli ve tarım işlerini öğrenmelidir. Bütün kadınlar da dikiş dikmeyi, yemek yapmayı öğrenmeli ve on yaşından önce bebek bakıcılığı yapmalıdır. Üretim de topluluğun ortak faydasını sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Hutteritler dini alanda birçok kısıtlamalar uygulamalarına rağmen üyelerine üretim, tüketim, finans ve dağıtım alanlarında gayet rahat bir yaşam sunmuşlardır. Üretim söz konusu olunca, üyelerin üretimi geliştirmeleri için kısıtlanmadan özgür bir biçimde hareket edebilecekleri ortamı sağlamışlardır. Toplumun ortak faydasını sağlayan gelişmelerin ve topluluğun devamının sağlanmasının adına bütün üyelere yapısal bir özgürlük verilmiştir. Bu özgürlük ile üyelerin dış dünyanın çekiciliğinden korunması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Anabaptist, Hutterit, Koloni Hayatı, Koloni Problemleri, Üretim.

THE CREED OF SHARED LIFE, AND THE COLONIAL STRUCTURE OF THE ANABAPTIST RELIGIOUS MOVEMENT BY HUTTERITES

Abstract

Anabaptism is a movement that emerged during the 16th century reform movement. In this century, three Anabaptist groups, the Swiss Brothers, Hutterites and Mennonites, were formed. The common feature of Anabaptists is that pedobaptism is not of valid baptism, but that the current baptism is the baptism for adult-believers. They also do not accept the authority of the Catholics and the Protestants in the Christian world. Hutterites, unlike other Anabaptists, believe that all Christians should practice the communal lifestyle. Communal lifestyle is a system implemented as a common sharing of the goods they call “community of goods”. According to them, in the Bible, God ordered all Christians to adopt and practice the communal lifestyle. Thus, Hutterites appear as a community that implements the communal lifestyle. Hutterites compared the communal lifestyle to a large family, and replaced the nuclear family structure with that of the colony. Thus, all members living in a colony were asked to take actions that favor colonial interests. Colony works were distributed amongst all members living in the colony to maintain the colonies. In addition, colonial life forced hierarchy among its members. However, this hierarchy, although it was claimed that there was equality among the Hutterites, caused inequality among the members, and caused certain problems in the colony. In this study, the emergence and the spread of Hutterites, the colony life, the problems of the colony life, and the production platforms of the colony are discussed.

Summary

Anabaptists were influenced by the 16th century reform movement, occurring in some parts of the Western Europe from 1520 to 1530. Anabaptism was constituted as a group that opposed Catholics and Protestants in their authority in the Christian world, and argued that it is needed to return to the Bible. Most Anabaptists have reduced the number of sacraments from seven to two based on the Bible, claiming that the ritual of baptism and the eucharist are of the only sacraments. The main view of Anabaptists is that pedobaptism is not the true baptism, and therefore the baptisms that had been made until then were not valid. According to them, true baptism is the baptism for adult-believers, since the one who will be baptized must know what baptism means, and must have in mind that he can profess faith. For this reason, a child must grow old enough to decide whether or not to attend the church. Therefore, they argue that it is not possible for an infant to profess faith, and that the pedobaptism is not of valid baptism. They also reject the authority of the Protestants, as they did not accept the Pope being the authority in the Christian world. Hutterites, whose roots are based on the Protestant Reform, also emerged in 1528 in Moravia, the current Czechia, as a group of Anabaptist Christians. Hutterites formed their basic principles of belief such as baptism for adult-believers, communal lifestyle based on the common use of goods, pacifism systemized standing off from the state and the other churches. Hutterites were declared heretic by the state, the Catholics, the Lutheran churches, and the reform churches of John Kalvin and Ulrich Zwingli because of these beliefs. Those who were caught, and did not renounce their faith returning to the state church were executed by hanging, beheading, drowning, and burning. Following the Hutterites, they migrated from Moravia to Hungary, Romania, Russia, the United States and Canada to maintain their beliefs. Hutterites shaped their beliefs during the Protestant Reform. Unlike other Christians, they lived together by sharing all their assets. They called it “community of goods”. When asked why they live sharing all their assets, Peter Reidemann, one of the first Hut-

terite leaders and seniors, answered, "In the beginning, God decided that humans should not have anything individually, but they should have everything in common with each other." The Hutterites believed that, based on the History of the Apostles and the New Covenant passages, all Christians should maintain their lives in accordance with a shared lifestyle, economically and spiritually. The Hutterites believed that, based on the History of the Apostles and the New Covenant passages, all Christians should continue their lives with a common lifestyle, economically and spiritually. On the other hand, they believed that God wants all Christians to live far from earthly life that's under the influence of the devil. The fact that they prefer to wear plain dresses is proof that they live acting indifferent to earthly life. Another important belief is that they are peace-lovers. Their pacifist beliefs indicate complete prohibition of participation in all kinds of civilian institutions count in and promote violence such as military service, judgeship and judicature. Therefore, Hutterites do not pursue any political purpose. Hutterites preferred to migrate when their beliefs were convicted, and requests were made against their beliefs. While the last place they migrated to is America, they have had a rich life in the North America, they have never lived such a prosperous life anywhere they migrated to before, and this prosperous life has enabled them to increase their population without any restriction. Thus, Hutterites colonies expanded, and the administrations of the colonies checked to see every fifteen or twenty years if the colonies were expanding in order to manage the colony administrations properly. If the colony has expanded, it is time to establish a new colony. The colony, which will be divided into two, must pay half the costs of the newly established colony. Hutterites do not lead a lifestyle in which the nuclear family structure is at the forefront, as in the Mennonites or the Swiss Brothers. It is a system in which the leadership hierarchy exists, advocating collectivism and inter-member egalitarianism, where the concept of colony is replaced, and men live with a shared lifestyle together for three or four generations. As a result of the communal lifestyle, written and verbal rules were established in the colony, and the work of the colony was shared by all members of the colony. Since Hutterites are a community that adopts a shared lifestyle, this lifestyle has brought along many social or economical problems in the colony. The biggest problem for them, however, is that members began to have personal assets, thereby endangering the colonial lifestyle. Although Hutterites claimed that everyone was equal in the shared life style, some complaints started to occur in the colonies, claiming that not everyone lives in equal conditions in the colony. While some Hutterian colonies suffer famine, some colonies ride the gravy train did not escape the attention of the colony members. That is why those who live in the colonies wanted the realization of equal living conditions among the colonies. While all Hutterian colonies are not the same, each colony has its own characteristic structure. Colonies have adopted different working fields such as agriculture, animal husbandry, carpentry, plumbing, and electrician in accordance with their own abilities. However, all young men must master a craft, and learn agricultural affairs. All women should learn to sew, cook, and babysit before the age of ten. Production is also structured to provide the community's common benefits. Hutterites offered their members a very comfortable life in the fields of production, consumption, finance and distribution, although they apply many restrictions in the field of religion. As far as production is concerned, they provided an environment where members can move freely to improve production without restriction. All members are given structural freedom in order to ensure the common benefit of the society and the continuity of the community. By way of this freedom, it is aimed to protect the members from the attractions of the outside world.

Keyword: History of Religious, Anabaptists, Hutterite, Colony Life, Colony Problems, Production.

GİRİŞ

Kökleri, 16. yüzyıl Protestan Reformunun etkisiyle şekillenen Anabaptist harekete dayanan Hutteritler, 1528 yılında şimdiki Çek Cumhuriyeti olan Moravya'da ortaya çıkmıştır.¹ Anabaptistler, Katolik ve Protestanların Hıristiyan dünyasında otorite konumunda olmalarına karşı çıkan bir hareket olarak temelde Kutsal Kitap'a geri dönüş yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Çoğu Anabaptist yedi olan sakrament sayısını vaftiz ve ekmek şarap ayini olarak ikiye düşürmüştür. Anabaptistlerin temel görüşü, bebek vaftizinin gerçek vaftiz olmadığını ve bu yüzden şimdiye kadar yapılan vaftizlerin geçerliliğinin bulunmadığını iddia etmeleridir. Onlara göre, vaftiz olacak kişinin vaftizin ne anlama geldiğini bilmesi ve iman ikrarında bulunabilecek akılda olması gerektiğinden dolayı gerçek vaftiz yetişkin-inanan vaftizidir. Bu nedenle bir çocuk, kiliseye katılıp katılmayacağına kendisi karar verebilecek yaşta olmalıdır. Dolayısıyla bir bebeğin iman ikrarında bulunmasının mümkün olmadığını ifade ederek bebek vaftizinin geçerli vaftiz olmadığını ileri sürerler. Devlet ve diğer kiliselere bağlı olmadan ayrı bir şekilde sistemleştirdikleri yaşam tarzları olup, barışseverlik, direnmeme ve siyaset ile ilgili bütün işlerden uzak dururlar. Ayrıca Papa'nın Hıristiyan dünyasında otoriter konumda olmasını kabul etmedikleri gibi Protestanların da otoritesini reddederler.² Aynı şekilde Hutteritler de bunlara ek olarak diğer hiçbir Anabaptist harekette bulunmayan malların ortak kullanımına dayanan komünal yaşam tarzını temel inanç esaslarına dahil etmişlerdir. Ancak Hutteritler, bu inançları sebebiyle devlet, Katolikler, Lutheran kiliseleri, John Kalvin ve Ulrich Zwingli reform kiliseleri tarafından heretik ilan edilmiş ve takibat altına alınmışlardır. Yakalanan ve devlet kilisesine dönüş yapmayanlar asılarak, başları kesilerek, boğularak ve yakılarak idam edilmişlerdir. Takibat altına alınan Hutteritler, inançlarını sürdürmek için Moravya'dan Macaristan'a, Romanya'ya, Rusya'ya, Birleşik Devletlere ve Kanada'ya göç etmiştir.³

Reform çağından itibaren dinamik ve değişken bir yapıya sahip olan Anabaptistler, yüzyıllar ilerledikçe vaazlarını geliştirmiş, öğrenme ve düşünme çeşitliliği sergilemiştir ancak Anabaptizm, Katolikler ve Protestanlar

¹ Donald W. Huffman, "Life in a Hutterite Colony: An Outsider's Experience and Reflections on a Forgotten People in Our Midst", *American Journal of Economics and Sociology* 59/4 (2000), 549-571, 551-552.

² Rod Janzen - Max Stanton, *The Hutterites in North America* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press: 2010), 23.

³ Huffman, "Life in a Hutterite Colony", 549-571, 551-552.

ile karşılaştırılınca asla onlar kadar etkili olamamıştır. Bununla birlikte 16. yüzyıldan sonra Anabaptistler üzerinde uygulanan zulüm ve takibat yok olmasa da onlar, Anabaptistliği ayakta tutacak ve varlıklarını devam ettirecek her türlü fırsatı değerlendirmiştir. Diğer Anabaptistler gibi Hutteritler de Moravyada zulüm görmüşler ve sürgün edilmekle karşı karşıya kalmaları sebebiyle⁴ Rusya'nın kendilerine olan hoşgörülü yaklaşımını kabul ederek Rusya'ya göç etmeye karar vermişlerdir. Rusya'da bir yüzyıl boyunca dinlerini rahat bir şekilde yaşama fırsatı yakalamışlar ancak daha sonra Rusların onlardan askerî hizmet istemesi, inançları gereği şiddet içeren ve şiddete yardımcı olan her türlü davranışı uygulamayı reddeden Hutteritleri tekrar göçe zorlamıştır. Onlara göre barışsever olmak, inançları arasında önemli bir yere sahip olup, çeşitli zulüm ve takibat altında yaşadıkları dönemde bile barışsever inançlarını sürdürerek kendilerine karşı yapılan zulme karşılık vermemişlerdir.⁵ Hutteritlerin kendilerine yapılan takibat ve zulme karşılık vermemesinin sebebi diğer Anabaptistlerde olduğu gibi direnmeme inancıdır. Bu inanca göre Hıristiyanlar Mesih'in yolundan gitmeli onun sözlerini esas almalı ve onun davranışlarını sergilemelidir. Bu konuda Mesih'in, "Göze göz, dişe diş dendiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınızı tokat atana öbür yanağınızı da çevirin."⁶ sözleri ve sabırla acı çekmesini örnek alırlar. Bu sebeple Hıristiyanlar, intikam duyguları içerisinde olmaması ve savaş çıkaracak herhangi bir davranıştan uzak durması ve İsa Mesih'in yolundan giden kimsenin çarmlıha gerilmeye hazır olması gerekir.⁷ Bu sebeple Birleşik Amerika'nın Dakota, Minnesota, Manitoba, Alberta, Saskatchewan ve batı Vaşington bölgelerine göç ederek ve burada komünal yaşam sistemlerini kurarak yaşamlarına devam etmişlerdir.⁸

1. ORTAK YAŞAM İNANCI

Hutteritler, Anabaptist bir Hıristiyan grubu olarak Protestan Reformu sırasında şekillenmiş bir inanca sahiptir. Diğer Hıristiyanlardan farklı olarak ortak bir şekilde bütün mal varlıklarını paylaşarak yaşamışlardır. Onlara, neden bütün mal varlığınızı paylaşarak yaşıyorsunuz diye sorulduğu

⁴ Kat Hill, *Baptism, Brotherhood, and Belief in Reformation Germany, Anabaptism and Lutheranism, 1525-1585*, (UK: Oxford University Press, 2015), 7, 203.

⁵ John Andrew Hostetler, "Hutterite Society", *Agricultural History* 50/3 (1976), 548-549, 548.

⁶ Matta 5: 38-39, 12.

⁷ Peter Reidemann, *Peter Reidemann's Hutterite Confession of Faith* trans. John J. Friesen (Elkhart, Indiana: Herald Press, 1999), 135.

⁸ Hostetler, "Hutterite Society", 548-549, 548.

zaman, ilk Hutterit liderlerinden ve kıdemlilerinden biri olan Peter Reide-
mann, “Başlangıçta Tanrı, insanların bireysel olarak hiçbir şeye sahip ol-
maması gerektiğine, ancak birbirleriyle ortak her şeye sahip olmaları gerek-
tiğine hükmetti.” şeklinde cevap vermiştir.⁹ Hutteritler, Havariler Tarihi
ve Yeni Antlaşma pasajlarına dayanarak bütün Hıristiyanların, ekonomik
ve ruhsal bakımdan eşit bir şekilde ortak yaşam tarzı ile hayatlarını sür-
dürmeleri gerektiğine inanmışlardır. Diğer taraftan onlar, Tanrının, bütün
Hıristiyanların şeytanın etkisi altında olan dünya hayatından uzakta ya-
şamalarını istediğine inanırlar. Sade elbiseler giyinmeyi tercih etmeleri de
dünya hayatından ayrı bir şekilde yaşadıklarının kanıtıdır. Diğer önemli bir
inançları ise barışsever olmalarıdır. Bu inanç, şiddet içeren ve şiddete des-
tek veren her türlü askerî hizmet, hakimlik, yargıçlık gibi sivil kurumlara
katılımı tamamen yasaklamıştır. Dolayısıyla Hutteritler herhangi bir siyasi
amaç da gütmeyizler.¹⁰

Hutteritler, kullandıkları “community of goods” ifadesini Tanrı ile olan
ilişkilerinin, komünal yaşam sistemlerinin ve davranışlarının sembolü
olarak görürler. Toplulukların zaman geçtikçe sosyal yapılarının, yeni çev-
re şartlarına uyum gösterdiği, topluluğun yeni neslinin de şimdiki çevre
şartlarını istemesi göz önüne alındığında Hutteritlerin bu ortak yaşam sis-
temlerini uzun süre devam ettirmeleri şaşkınlık vericidir. Bu toplulukta,
sosyal çatlakların hiç mi oluşmamıştır. Onlar, birliğini koruyan başarılı bir
topluluk olarak görülmele birlikte farklı gruplara geçen Hutteritlerin de
bulunduğu göz ardı edilmemelidir.¹¹ Hutteritler ise kendilerinin dört bu-
çuk yüzyıl boyunca, karşılaştıkları vahşete karşı ayakta kalabilme güçlerini,
ortak yaşam tarzına bağlarlar.¹² Hutteritlerin komünal yaşam tarzı hak-
kındaki inançları ve uygulamalarının amacı cennet kolonisini yeryüzün-
de kurmaktır.¹³ Ortak yaşam tarzı ile Tanrının insanoğlu üzerindeki temel
amacını tekrar kurduklarına inanırlar. Onlara göre, Âdem ve Havva için
hazırlanan Eden cenneti, eşit yaşam tarzına sahip olup cennete gidildiği za-
man da bu şekilde bir yaşam sürdürüleceğinden dünyada da bu yaşam tarzı

⁹ Duane C.S. Stoltzfus, *Pacifists in Chains The Persecution of Hutterites during The Great War* (Baltimore: Johns Hopkins University Press. 2013), 7.

¹⁰ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 22.

¹¹ Karl Andreas Peter, *The Dynamics of Hutterite Society* (Edmonton, Alberta, Kanada: The University of Alberta Press, 1987), sxiv.

¹² John Andrew Hostetler, *Hutterite Life* (Scotdale, Pensilvanya, Waterloo, Ontaryo: Herald Press. 1983), 3.

¹³ Bk. Hatice Keleş, “Reform Çağının Radikal Kanadı Olan Hutteritlerin Dini Kökenli Ge-
leneksel Komünal Yaşam Tarzı Üzerine Bir Araştırma”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dergisi* 6/11 (2019), 837-865, 842.

benimsenmelidir. Ayrıca Kilise de kutsal bir topluluğu ifade etmekte olup kendilerinin de Kilise gibi bütün her şeyi paylaşarak yaşamaları gerektiğini ileri sürerler.¹⁴

Hutteritler, uyguladıkları komünal yaşam tarzının diğer Hıristiyanlarca kabul edilmemesine karşılık, ortak yaşam tarzının rahip ve rahibe sınıfı arasında ve diğer Katolik dini emirlerinde de yer aldığını ileri sürerek savunma yaparlar. İlk apostolik Hıristiyanların tamamının komünal yaşam tarzı ile yaşamadıklarını kabul etmekle birlikte İsa Mesih'in göğe yükselmesinden sonraki en erken Hıristiyanların komünal bir şekilde yaşadıklarını ve bu yaşam tarzının kutsal bir yöntem olduğunu iddia ederler. Çünkü komünal yaşam tarzı Pentekost günü Kutsal Ruh aracılığıyla kurulmuştur.¹⁵ Hıristiyanların ortak yaşam tarzını benimsemeleri gerektiği inancının, Yeni Ahit'in tam anlamıyla yorumlanmasıyla ortaya çıktığını belirterek, Elçilerin İşleri kitabında, erken kilise hayatı hakkında bilgi verildiği, özellikle toplumsal yaşam tarzı ile kutsal yazılarda bir yakınlık olduğu ve ortak yaşam tarzının Kutsal Ruh'un Pentekost'taki görünümü olduğu şeklinde bir inanca sahiptirler. Hutteritler bu konudaki inançlarını şu pasajlara bağlamışlardır.¹⁶

“İmanlıların tümü bir arada bulunuyor, her şeyi ortaklaşa kullanıyorlardı. Mallarını mülklerini satıyor ve bunun parasını herkese ihtiyacına göre dağıtıyorlardı.”¹⁷ “İnananlar topluluğunun yüreği ve düşüncesi birdi. Hiç kimse sahip olduğu herhangi bir şey için “Bu benimdir” demiyor, her şeylerini ortak kabul ediyorlardı.”¹⁸ Bu pasajları, bir Hıristiyanın isteyerek kişisel mal varlığı edinmekten vazgeçerek diğer Hıristiyanlarla birlikte kardeşliğin getirdiği bağla onların iyiliği için yaşamak olarak yorumlarlar. Bu sebeple özellikle Hıristiyanlar arasında kardeşliği bozacak ve bir tartışma yaratacak konulardan uzak dururlar. Tartışmak yerine çalışarak, ibadet ederek ve sosyal ilişkilerini canlı tutarak yaşamaya özen gösterirler. Komünal yaşam sisteminde her üyenin değişken görevleri olması, onları meşgul etmekte ve sosyal açıdan birbirlerine bağlanmalarını sağlamaktadır. Odaklandıkları nokta ise kişisel çıkarların gözetilmesi yerine komünal çıkarların gözetilmesidir.¹⁹

¹⁴ Reidemann, *Peter Reidemann's Hutterite Confession of Faith*, 49,56.

¹⁵ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 25.

¹⁶ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 25.

¹⁷ *Kitab-ı Mukaddes, İncil* (İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2012), Elç.2: 44-45, 226.

¹⁸ Elç.4:32, 229.

¹⁹ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 63.

Hutteritlerin diğer Hıristiyan gruplardan en önemli farkı, kişisel mal varlığına sahip olunmaması gerektiği inancını da Tanrı'nın Mesih'i hiçbir şeyi olmadan insanlığa göndermesini, onun sadece insanlığın faydası için gönderildiğini kanıt gösterirler. Mesih, kendi adına kendi çıkarlarını gözetken hiçbir şeye sahip değildi. Bu sebeple bütün Hıristiyanlar da kendi çıkarlarını gözetken inananlar olmamalıdır. Bunun sonucunda paylaşarak yaşamak Tanrı tarafından maddi ve manevi açıdan birçok hediyenin gönderilmesini sağlayacaktır. Geçici heveslerden uzak durup sonsuz yaşamı elde etmek için çabalanmalıdır. İnsanın maddi şeylere sahip olması onları kötü duruma sokar ve cennetten uzaklaştırarak insanı kontrolü altına alır. Dünyevi şeyler, insanları kontrol ederken onu şeytani yanlışlara sürükler. Bu da insanın yaratılışına yani doğasına aykırıdır. Herhangi birinin maddi şeylere sahip olması demek, Mesih'in disiplini altına girememesi demektir ki bu da Tanrı'nın Krallığına da nail olunamayacağı anlamına gelir.²⁰

Hutteritler, sosyal yaşamın cazibesine kapılıp asimile olmamak için dikkatli bir şekilde yaşamış ve ortak yaşam tarzını kendi kimlikleri haline getirmişlerdir. Dilsel ve geleneksel kültürlerini, kırsal alanda inşa ettikleri koloni topluluklarındaki kendilerine ait okullarında verdikleri eğitimlerle devam ettirmişlerdir. Çalıştıkları her türlü işi kolonilerinin çıkarlarını gözeterek yaparlar, bunun iyi ve kötü yani Tanrı ve şeytan arasındaki ruhsal savaşta galip gelmek için önemli olduğuna inanırlar. Sıradan faaliyetleri bile, inşa ettikleri bu inancı koruma amaçlı yaparlar. Onların bu konuda inanç olarak kastettikleri şey ise Tanrının Krallığı olup, ortak yaşamlarını yüksek seviyede tutmalarını ve ruhsal bakımdan en yüksek seviyede olmalarını, Tanrının Krallığını inşa etmede önemli bir görev olarak görürler.²¹

2. KOLONİ YAPISI

Amerika'ya göç eden Hutteritler²², aşağı yukarı dört yüz yirmi beş kişi olup kendi çocukları ile büyüyerek bir yüzyıl sonra otuz bin kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus birbirine bağlı üç ayrı gruba ve sonra alt gruplara ayrılmıştır. Bu grupların kökleri, Güney Dakota'daki üç kurucu koloni ve liderlerinden gelmekte olup orijinal isimleri Schmiedeleut, Darlusleut ve Lehrerleut'dur.²³

²⁰ Reidemann, *Peter Reidemann's Hutterite Confession of Faith*, 119.

²¹ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 17.

²² Bazı kaynaklar Rusya'dan Amerika'ya 1870 yılında göç edildiğini belirtmektedir. Göç eden kişi sayısı yine 425 olarak belirtilmiştir. bkz. Duane, *Pacifists in Chains*, 224. Bazı kaynaklar da Amerika'ya 1874 yılında göç ettiklerini ifade etmişlerdir. bk. Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 19, 40; Hostetler, "Hutterite Life", 14.

²³ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 19, 40; Hostetler, "Hutterite Life", 14.

Bu koloniler dört yüzden fazla kola ayrılmış ve her koloni, bu üç koloniden birisini kendisine akraba olarak seçmiştir.²⁴ Bu üç koloniden en geniş olanı Michael Waldner tarafından kurulan Schmiedeleut kolonisidir. Papaz Darius Walter'dan sonra Dariusleut kolonileri, Lehrer'de öğretmenlik yapan Jacob Wipf'den sonra da Lehrerleut kolonileri kurulmuştur. Lehrerleut kolonisi, özellikle Güney ve Kuzey Dakota, Minnesota ve Manitoba'ya, diğer iki koloni ise Montana, Vaşington, Saskatchewan, Alberta, İngiliz Kolombiya şehirlerine dağılmıştır. Hutteritlerin aşağı yukarı üçte ikisi Kanada'da yaşamaktadır. Her bir grubun bazı kilise ayinlerinde ve koloni yönetiminde farklı uygulamaları mevcuttur. Bu üç grup üyelerinin birbirleri ile evlilik bağı nadiren meydana gelmektedir. Bu gruplar, ortak bir şekilde inancı, dili ve sosyal gelenekleri paylaşır ancak detaylara inildiği zaman uygulama bakımından küçük farklılıklar bulunur. Doğu Avrupa'da ise Hutteritler basit bir kilise topluluğu olarak kalmıştır. Onların Jacob Hutter'in mektuplarında, Tanrı'ya birlikte tek bir topluluk olarak hizmet etmeleri, kendilerini Tanrı'ya göstermeleri ve bölünmemeleri üzerine bahsetmesini örnek olarak tek bir topluluk olarak kalmayı tercih etmişlerdir.²⁵

Hutteritler, genel olarak Kuzey Amerika'da zengin bir hayata kavuşmuş, daha önce göç ettikleri hiçbir yerde bu kadar refah bir hayat yaşamamışlar ve bu refah hayat onların herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmadan nüfuslarını genişletmelerini sağlamıştır.²⁶ Hutteritler, kolonilerinin her on beş-yirmi yılda bir, büyüyüp büyümediğini kontrol ederler. Eğer koloni büyümüş ise yeni bir koloninin kurulmasının zamanı gelmiş demektir.²⁷ Yeni kurulacak olan koloninin masraflarının yarısını büyük olan koloni yani ikiye bölünecek olan koloni öder. Hutteritlerin yeni bir araziye yerleşmeleri için bazı kriterler bulunmaktadır. Geniş bir koloni, çalışarak yeni bir koloni kurulmasına yetecek kadar birikim yapar ve yeni bir koloninin kurulacağı yerleşim yerini satın alır. Satın alınan araziye yeni binalar dikildikten sonra resmi bir şekilde kolonideki aileler iki gruba bölünür. Çoğunluğun oyuyla, yeni yerleşim yerine taşınacak olan ailelere karar verilir ve bu aileler yeni koloniye taşınır. Bu yeni koloniler de ekonomik açıdan refaha kavuştuğu sıralarda, yeni bir koloni kurmak için arazi ve yeni yerleşim yerlerinde lazım olacak olan ekipmanları satın almak için birkaç yıl para biriktirerek yeni

²⁴ John A. Hostetler - Gertrude Enders Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", *Ethnology* 7/4, (1968), 331- 355, 331.

²⁵ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, s.19, 40; Hostetler, "Hutterite Life", 14.

²⁶ Hostetler, "Hutterite Life", 17.

²⁷ Peter, *The Dynamics of Hutterite Society*, 81.

yerleşim yeri kurar. Kolonilerin yaşam döngüsü bu şekilde devam eder. Kolonilerdeki üyelerin sayısının doksan kişi kadar olduğu durumlarda küçük kolonilerin, kabile şeklinde bir hayat sürmeye ve tek bir aile tarafından yönetilmeye başlamasıyla koloni nüfusunun arttırılmasına gidilmişken koloni nüfusunun çok geniş olmasında da koloni işlerini yapacak yeterince işçi bulunamaması sebebiyle nüfusun azaltılması yoluna başvurulmuştur. Bu problemler karşısında her iki yöntemin de eksiklikleri göze alınarak bir kolonide yaşayanların sayısının yüz kişi kadar olmasına ve bu sayının korunmasına özen gösterilmiştir. Bir koloni, yüz yirmi kişiden yüz otuz kişiye çıktığı takdirde buna ana koloni denilmiş ve yeni bir koloni kurmak için ikinci bir yer arayışına gidilerek yeni bir koloni kurulmuştur. Kurulan bu yeni koloniye de kız kolonisi denilmiştir. Koloni kurulması ve nüfusları bu şekilde belirlenmesi, hücre bölünmesine benzetilmiştir. Bu yönetim ve uygulama tarzı bütün Hutterit grupları arasında meydana gelen ortak bir sistemdir.²⁸ Koloni sayısının artması ise yeni problemleri beraberinde getirmiş, başarılı çiftçilerin küçük kolonilere yerleşmesine; kolonilerin küçülmesi, çiftliklerin ve tarlaların da küçülmesine yol açmış ve böylece ekonominin düşmesine sebep olmuştur. Ekonominin düşmesiyle Amerikan otoritesi, ekonomiyi tekrar yükseltmek, çiftlikleri ve tarlaları genişletmek için Hutterit kolonilerinin, kırk mil içerisinde inşa edilmesini yasaklamıştır. Bununla birlikte Kanada da her yeni koloni oluştuğu yeni göçmenlerin gelmesini ve Alberta ise yeni arazi satışını yasaklamıştır.²⁹

Hutterit kolonilerinin hepsi aynı yapıda olmayıp her bir koloninin kendine özgü bir karakteri vardır. Örneğin, Montana'nın kuzeybatısına yerleşmiş olan Muhafazakâr Miller Kolonisi, toplumun sosyal yaşamından oldukça ayrı bir şekilde yaşamaktadır. Ekonomilerini tarıma bağlamaları sebebiyle koloni erkekleri, zamanlarının çoğunu tarlalarda çalışarak, ürünleri stoklayarak geçirir ve bazıları da marangoz, tesisatçı ve elektrikçi olarak çalışır. Erkekler küçük yaşlardan itibaren çiftçiliğe yardımcı olacak yetenekleri öğrenirken genç kadınlar, dikiş ve yemek hazırlamayı öğrenir. Çoğu genç kız, on yaşına gelene kadar bebek bakıcılığını üstlenir. Erkekler ve kızlar okuma, yazma ve temel matematik öğrenmek için okula gönderilir. Muhafazakâr Miller Kolonisinin, çevrelerindeki dünya hakkında çok az şey bilinmesi için üyelerin yüksek eğitim almasına karşı çıkmalarından dolayı çoğu genç liseyi bile tamamlamamıştır. Sadece çiftlik işlemleri için

²⁸ Hostetler, "Hutterite Life", 17.

²⁹ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 17-18.

bilgisayar kullanılmakta ve internet kullanımına asla izin verilmemektedir. Bütün kolonide, acil durumlar ve iş için kullanılmak üzere sadece beş tane cep telefonu bulunur. Müzikal enstrüman, radyo ve fotoğraf makinesi kullanımı yasaktır. Almanca, yalnızca kilise hizmetlerinde kullanılır. Papazlar, alçakgönüllü bir şekilde, yeni ifadeler katmaksızın vaazların eski hallerini okurlar. Koloni kadınları da başlarını tamamen örtmek zorundadır. Konutlar işlevsel, kusursuz, oldukça sade olup evlerin duvarlarına hiçbir şey asılmaz ve mümkün olduğunca evlerde az mobilya kullanılır. Bu kısıtlamalar, koloni üyelerinin dünya hayatına kendilerini kaptırmaları için uygulanır.³⁰

Liberal kolonilerin yaşam tarzları, muhafazakar kolonilere göre çok daha farklıdır. Manitoba'nın güneyinde bulunan liberal Baker Kolonisinin birçok üyesi hatta bazı kadınlar, havalandırma sistemleri üretimi, ısı sistemi değiştirici ve piknik masaları ve makine satılan dükkanlarda çalışır. Bu topluluğun çok geniş bahçeleri bulunur ancak bu bahçelerde çiftçilik yapılmaz ve genç üyeler de tarım ile uğraşarak büyümeyizler. Genç kız ve erkekler, liseyi bitirmiş ve birkaçı da üniversite eğitimi almıştır. Koloni, fabrika işlemlerini bilgisayar tabanlı olarak yürütür ve internet kullanımı bütün koloni üyelerine serbest tutulmuştur. Kilisede düzenlenen ayinlere, Almanca bilmeyen bir kimse geldiği zaman ayin, İngilizce yürütülür. Ayrıca kilise korosu bulunur ve genç üyelerin piyano dersleri almaları sağlanmıştır. Koloni, sanatsal aktivitelere, çeşitli projelere ve hatta Hutterit olmayanların kendi organizasyonlarına katılmalarını destekler. Bazı üyeler, Winnipeg'de ve Portage la Prairie yakınlarında kendi resimlerini sergilemiştir. Üyeler, Assiniboine Nehri yanındaki Virgin Woods'da ülke çapında kayak merkezi ve voleybol sahası olan büyük bir lise açmıştır. Miller ve Baker kolonileri arasında, yaşamsal olarak önemli farklılıklar olmasına rağmen her iki koloni de kendisini Hutterit olarak adlandırır. Çağdaş yaşamın etkisi ile bu kolonilerdeki yaşam şartlarındaki değişim hakkında karmaşık sonuçlar çıkarılabilir. Hutteritler de kendi yaşamlarındaki farklılıkların ve değişimin farkındadır. O zaman neden bir koloni ve yöneticileri, şarkıyı davul ve gitar eşliğinde söylemek için kullanırken diğer bir koloninin kullanmadığı, müzik aletlerinin kilise disiplinin temelini oluşturup oluşturmadığı sorusunu akıllara getirir. Neden bir koloni Kutsal Kitap grup çalışmalarını uygularken diğer bir koloninin bu çalışmaların aforozu gerektirdiğini iddia etmiş-

---

³⁰ Duane, *Pacifists in Chains*, 212- 225.

tir. Kolonilerin bu çeşitliliklerin sebebi, Hutteritlerin 1870 yılından beri üç büyük gruba ayrılması olarak gösterilir.³¹

19. yüzyılın sonunda Kuzey Amerika'da, ortak yaşam tarzını benimseyen ve benimsemeyen grup arasında, sosyal ve ideolojik açıdan büyük bir ayrım oluşmuştur. Ortak yaşam tarzını benimsemeyen grup, düz arazilerde-çayırlarda yaşamasından dolayı *Prairieleut* veya *Prairie People* olarak adlandırılmıştır. Komüniteryanlar ise yani ortak yaşamı benimseyenler, James ve Missouri nehirleri kıyısına yerleşmiştir. Komüniteryanlar, *Prairieleut* grubunun, Hutterit topluluğunun merkez eğitimine ve ortak yaşama sırt çevirdiğini iddia etseler bile bütün gruplar, kendilerinin Hutterit olduğunu ileri sürerler.³²

1870 ve 1880'li yıllarda ortak yaşam tarzını belirleyen üç grubun, birleşmek ve tek bir grup olmak için girişimde bulunmasına rağmen liderler ve onların takipçileri arasında, kişisel çatışmalar meydana gelmesi sebebiyle bu girişim başarılı olmamıştır. Ancak farklı gruplarda olsalar da birbirleriyle etkileşim ve iletişim içerisinde olup gruplar arası arkadaşlıklar ve evlilikler devam etmiştir. Hatta ortak yaşam tarzını benimsemeyen grup ile de evlilikler olmuştur. 1900 yılından itibaren ise küçük gruplar oluşmaya başlamış ve 1940 yılında ortak yaşam tarzını benimsemeyen *Prairieleut* grubunun tamamı, Hutterit inanç ve kültürel geleneklerinden vazgeçerek Mennonitlere katılmıştır.³³ Koloni grupları kendi liderlerine ve yönetim sistemlerine sahip oldukları için birbirlerinin iç işlerine karışmazlar.

Hutteritler, Birleşik Devletlerde 1990 yılında İkinci Altın Çağ'larını yaşamıştır. Hatta onlar için 16. yüzyıldan bu yana hiç bu kadar eğlenceli bir yaşam tarzına sahip olmadıkları söylenmiştir.³⁴ 21. yüzyılın başlarında ise kırk dokuz bin nüfuslu Hutterit topluluğunun dört yüz seksen üç koloniyeye ayrıldığı tespit edilmiştir. Bu kolonilerin çoğu, Amerika'nın izole edilmiş kuzey ovalarında, yani Kanada'nın taşra bölgelerinde elli ila yüz elli arası üyesi bulunan koloniler kurmuşlardır. Amerika'nın son yüz yirmi beş yıldan fazla bir zamanda hızlı bir gelişme göstermesine rağmen Hutterit çocukların koloni yaşamını tercih etmesi dikkat çekicidir. Bu durum, Hutterit çocukların Hutterit olmayan çocuklarla kıyaslandığı zaman dünyevi olan

³¹ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 19.

³² Duane, *Pacifists in Chains*, 45.

³³ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 20-21.

³⁴ Duane, *Pacifists in Chains*, 224; M. Petrejčikova Sotak - D. E. Sivakova, "Historical Sketch of Slovak Haban (Hutterite) Population Based on Autosomal STR Analysis", *Human Biology* 83/5 (2011), 600.

şeylerin onlarda daha az içselleşme gösterdiklerinden kaynaklanır. Hutterit çocuklar, topluluk yaşamının getirdiği iş bölümünü ve topluluğun verdiği sosyal değerleri içselleştirmişlerdir. Çocuklar, Hutterit inanç sistemini ezberleyerek ve ezberlerini tekrar ettikleri bir yöntemle büyümekte olmaları sebebiyle onlardan bu inanç sistemini yetişkin olduklarında anlamaları beklenmiştir. Ancak çocukların bu inanç sistemlerini içselleştirdiklerinin görülmesinin beklenmedik bir durum olması karşısında, Hutteritlerin yaşam tarzlarının onların sosyal hayatlarının olmadığı eleştirilerine karşılık, üyelerin sosyal bir hayatlarının olduğunun kanıtı olarak gösterilir. Hutteritlerin ahlaki eğitimlerinin de çocuk yaşlardan başlayıp yetişkinliğe kadar günlük bir şekilde veriliyor olması, komünal sistem üzerinde meydana gelen şüpheli düşünceleri de azaltmıştır. Bu konuda kavrama olmadan Hutteritlerin ezber ve tekrar yöntemi ile aldıkları eğitimin yetişkinlerde bile içselleştirme meydana getirdiği ileri sürülür. Buna karşılık Hutteritlerin komünal yaşam sistemini terk etmeme konusunda suçluluk duygularının ön planda olduğuna dair görüşler ortaya çıkmıştır. Ancak Hutteritler yine komünal yaşam sisteminin içselleştirildiğini söyleyerek savunma yaparlar.³⁵ 2013 yılında yapılan araştırmaya göre Birleşik Devletlerin kuzeyinde yüz otuz koloni, Kanada'da üç yüz elli bir koloni yerleşkesi mevcut olup toplam nüfusları da elli bin civarındır.³⁶

3. KOLONİ YAŞAM ŞEKLİ

Hutteritler, Mennonitlerde veya İsviçre Kardeşlerde olduğu gibi çekirdek aile yapısının ön planda olduğu bir yaşam tarzı sürdürmezler. Onların yaşam biçimleri diğer toplumlardan tecrit olmuş bir şekilde, kolektivizmi ve üyeler arası eşitlikçiliği savunan liderlik hiyerarşisinin mevcut olduğu,³⁷ aile kavramının yerine koloni kavramının yerleştirildiği, erkeklerin üç veya dört nesil birlikte ortak yaşam tarzı ile yaşadığı bir sistemdir.³⁸ Komünal yaşam tarzının bir sonucu olarak kolonide yazılı ve yazılı olmayan kurallar oluşturulmuş olup koloninin işleri, bütün koloni üyeleri arasında paylaşı-

³⁵ Edward Boldt, "Structural Tightness, Autonomy, and Observability: An Analysis of Hutterite Conformity and Orderliness", *The Canadian Journal of Sociology/Cahiers Canadiens de Sociologie* 3:3 (1978), 349-363, 350-351.

³⁶ Duane, *Pacifists in Chains*, 224; Sotak - Sivakova, "Historical Sketch of Slovak Haban (Hutterite) Population", 600.

³⁷ Adam Darlage, "Double Honor: Elite Hutterite Women in the Sixteenth Century", *Church History* 79/4 (2010), 760.

³⁸ Bron B. Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", *Journal of Comparative Family Studies* 32/3 (2001), 377- 392, 378.

arak sürdürülmektedir ki üyeler tek bir aile gibi birbirlerini hem gözetmeli hem de komünal yaşam sisteminin devamı sağlanmalıdır.³⁹

Hutteritler genel olarak 16. yüzyıl planlarına göre ve uzun bir şekilde inşa ettikleri apartmanlarda yaşarlar. Bu uzun apartmanların yönü kuzey ve güneye yönelik olup her birinin üç veya dört dairesi vardır.⁴⁰ Her kolonide bu şekilde inşa edilmiş olan dört tane apartman bulunur. Daireler, merkezde bulunan ortaklaşa kullandıkları yemek salonunun etrafını çevreleyecek bir biçimde inşa edilmiştir. Bu dört dairenin de her birinin ayrı giriş yerleri mevcuttur. Ailelerin her biri, koloni tarzında inşa edilmiş bu dört uzun apartmandan birinin dairesinde ikamet eder. Normal büyüklükteki bir ailenin kaldığı dairenin üç odası ve bir banyosu vardır. Giriş odasında bir masa, sade sandalyeler ve mutfak gereçleri için bir dolap bulunur. Mutfak dolabının bir tane olmasının sebebi, mutfak gereçlerinin birkaç tane denecek kadar az olmasından kaynaklanmıştır. Dairelerin yatak odalarının sayısı, ailenin çocuk sayısına göre değişir. Her yatak odasında, bir veya iki çift kişilik yatak, bir veya iki divan, birkaç tane sandık ve bir tane beşik bulunur. Bazı daha eski koloniler iki katlı apartman binalarını veya bodrumlu tek katlı konutları tercih etmiştir. Bunun dışında kolonide anaokulu, okul, çamaşırhane, birçok dükkân ve sanayiler bulunur ancak binalar, orta çağ köylerini andıran bir şekilde inşa edilmiştir. Onların toplulukları, yerleşim yerlerinden uzakta kurulmuş bir manastır hayatına benzetilir. Topluluğun yerleşim alanı da topluluğun düzenine ve otoriteye göre şekillendirilmiştir. Hutteritlerin bu tarz yaşamları cennette de kişisel mal varlığına sahip olunmayacağı inancına dayandırılmasından dolayı üyelerin herhangi bir şeyin kendisine ait olduğunu iddia etmemesi gerekir.⁴¹

Çocuklar, altı yaşına kadar ailesinin bakımı altında yaşadıkdan sonra kolonideki bütün çocuklar, eğitimleri, bakımları ve yetiştirilmeleri için görevlendirilmiş kişilere emanet edilir. Genç kadınlar ve erkekler, on beş yaşına geldiği zaman okulu bırakarak kendilerine kolonide verilen çeşitli görevleri yerine getirmekten sorumludurlar. Bundan sonra çocukların yaşam şekli, ailelerde ve kolonide olmak üzere ikiye ayrılır. Çocuklar bu iki temel görevlerinde çeşitli işler yaparlar.⁴² Çocuklar, dünyevi yaşam tarzlarını be-

³⁹ Darlage, "Double Honor: Elite Hutterite Women in the Sixteenth Century", 760.

⁴⁰ William G. Laatsch, "Hutterite Colonization in Alberta", *Journal of Geography* 70/6 (1971), 347-359, 355.

⁴¹ Hostetler, "Hutterite Life", 7-8.

⁴² Peter, *The Dynamics of Hutterite Society*, 63,65.

nimsememeleri için devlet okuluna değil⁴³ kolonide kurulmuş olan kendi öğretmenlerinin görev yaptığı okullara gönderilirler. Hutterit okullarının eğitim kalitesi ve öğrencilerin mezuniyet notları yüksektir. Bu okullarda özellikle Kutsal Kitap eğitime önem verilir. Böylece çocuklar bu okullarda uygun temizlik kuralları ile nasıl dua etmeleri ve kolonide nasıl davranış sergilemeleri gerektiğini öğrenmeleri sağlanarak yeni nesillerle komünal yaşam tarzının devamını ve topluluğa bağlı bir şekilde yaşanmasını amaçlarlar. Topluluğun normlarına nasıl uyacaklarını ve kişisel isteklerden çok topluluğun ihtiyaçlarını ön plana almayı öğrenmeleri istenir. Topluluk geniş bir ailedir ve bu ailenin sürdürülmesi hedeflenir.⁴⁴

Koloniye bir yabancı ziyaretçi geldiği zaman, birçok meraklı çocuk bu ziyaretçinin etrafını kuşatarak ziyaretçi, yemek salonuna alınır. Herhangi birisi yemek salonuna girdiği anda salonun tertemiz, yerlerin ve masaların parlak, geniş lekesiz tabakların, ekmek fırınının, propan gaz sobasının olduğunu hemen fark edecektir. Kolonilere girildiği zaman da göze çarpan ilk şeyler yüzlerce kaz ve ördeklerin gürültüsü ve bireysel olarak açılmış olan kitapçılar, ayakkabıcılar ve marangozlardır. Bununla birlikte kolonide sırayla makineleşmiş olan ekonomik işletmeciler, domuz eti gibi et üretimi yapan fabrikalar, kümes hayvanları ve mandıralar da dikkati çeken şeyler arasındadır. Ancak her ne kadar Hutteritlerin kıyafetleri ve yaşam tarzları orta çağı andırsa bile koloni ziyaretinden sonra onların üretim açısından eski moda olmadıkları anlaşılmaktadır. Hutteritler, kolonilerini ziyaret etmek isteyen herkese kapılarını açmaktadırlar ancak bu ziyaretçilerin tarla ürünlerinden satın alma gibi geçerli bir sebepleri de olmalıdır. Ürün satın alma gibi sebeplerle gelen ziyaretçilere koloniye gezme teklifi de yapılır. Genellikle koloniden bir arkadaşıyla birlikte gelenlerin veya komşularının eşlik ettiği birilerinin ziyaretlerini kabul ederler. Bu konuda koloniler arasında farklı düşünceler olduğundan bazı koloniler daha fazla ziyaretçi kabul etmektedir. Hutteritler, kendilerinden olmayanlara söylemeseler bile ziyaretçilerin açık seçik bir şekilde giyinmelerini edepsizlik olarak değerlendirir.⁴⁵ Diğer halklardan farklı görüşleri ve onların yaşam tarzında beğenmedikleri ve uygun görmedikleri davranışlar olduğu için onları taklit etmezler. Örneğin yerel köylerde top oynamayı ve hokey oynamayı reddederler.⁴⁶

Hutteritler, Tanrının emri doğrultusunda olduğuna inanarak kolonide

⁴³ Hostetler, "Hutterite Life", 37-38.

⁴⁴ Peter, *The Dynamics of Hutterite Society*, 61-62.

⁴⁵ Hostetler, "Hutterite Life", 8-9.

⁴⁶ Hostetler, "Hutterite Life", 37-38.

yaşayan üyeleri belirli bir hiyerarşiye göre sınıflandırmışlardır. Koloninin ruhani lideri papaz olup otorite, üyelerinin kilise tarafından seçildiği konsile aittir. Konsil üyeleri, aralarında iki tanesi papaz olmak üzere, beş ila yedi kişi arasındadır. Koloniyle ilgili alınması gereken büyük kararları daima kilise verir. Erkekler, kadınlara göre daha yüksek statüye sahip olup bütün koloni, yaşlılara saygı göstermelidir. Cinsiyet ve yaş sıralaması, bütün kilise uygulamalarında, okulda, işte ve yemeklerde kendini gösterir. Erkekler odanın sağ tarafında, kadınlar da odanın diğer tarafında, odanın ön tarafında da yaşlılar oturur. Bütün kilise uygulamalarının bitiminde kiliseden önce erkekler, sonra yaşlı kadınlar, daha sonra da genç erkekler dışarı çıkar.⁴⁷ Koloni hiyerarşisiyle otorite ve düzen oluşturulduğuna ve böylece koloninin daha kolay yönetildiğine inanırlar. Yönetim kuralları, koloninin temel gücünün erkeklere ait olması sebebiyle bir tür ataerki demokrasi şeklinde oluşturulmuştur. Vaiz, koloninin ahlaki ve dini liderliğini üstlenmek için gruplardan atanarak göreve gelir. Bu gruplar da deneme süresini tatmin edici bir şekilde geçiren kişilerden seçilir. Vaizler, konsile karşı sorumludur. Yardımcı vaizler de vaizlere yardım etmek amacıyla genellikle Alman okullarından seçilir.⁴⁸

Kolonilerde oy kullanma hakkı sadece vaftiz olmuş erkeklere aittir.⁴⁹ Bunun sebebi de koloni hiyerarşisine göre, erkeklerin statüsünün kadınlardan daha yüksek olmasıdır.⁵⁰ Vaftiz olmamış erkekler ve kadınlar oy kullanamazlar. Tek eşlilik esastır ve boşanma yasaklanmıştır. Bazı kaynaklarda küçük çocukların apartmanın zemin katında, daha büyük çocukların da ikinci katında yaşadıkları ifade edilmesine rağmen⁵¹ diğer bazı kaynaklarda çocukların ebeveynleri ile aynı dairede yaşayıp yaşamadıkları hakkında kesin bilgi yoktur.⁵²

Kolonilerde, çoğunluğun oyuyla, mali sekreter olarak görev yapacak koloni organizatörleri seçilir. Bu kimselere halk arasında patron diye hitap edilir. Koloni organizatörü, konsilin onayıyla geniş bir yetki sahasına sahip olup bütün koloninin parasından, satın almadan ve malların satışından so-

⁴⁷ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 378.

⁴⁸ Cornelius J. Dyck, *An Introduction to Mennonite History: A Popular History of the Anabaptists and the Mennonites* (Scottsdale, Pensilvanya, Waterloo, Ontario: Herald Press, 1993), 248; Hostetler, *Hutterite Life*, 11.

⁴⁹ Peter H. Stephenson, "Hutterite Belief in Evil Eye: Beyond Paranoia and Towards A General Theory of Invidia, Culture", *Medicine and Psychiatry* 3/1979, 247- 265, 0165- 005X/79/0033-0247, 250.

⁵⁰ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 378.

⁵¹ Stephenson, "Hutterite Belief in Evil Eye", 250; Boşanma konusunda bk. Keleş, "Reform Çağının Radikal Kanadı Olan Hutteritlerin Dini Kökenli Geleneksel Komünal Yaşam Tarzı Üzerine Bir Araştırma", 850.

⁵² Hostetler, "Huntington, Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", 334.

rumludur. Tarla müdürü de çiftlik işleri programını ve iş gücünü yönetir. Diğer seçilmiş mevkiler ise sığır yetiştiren kimse, tavuk yetiştiren kimse, domuz yetiştiren kimse, ayakkabıcı, demirci ve marangoz vb. olarak belirlenmiştir. Kişisel çıkarların meydana gelmesine yol açabileceğinden dolayı üyelerin koloni işlerini kendilerinin seçmesine izin verilmez.⁵³

Hutteritler kıyafetlerini, satıcılardan aldıkları toptan kumaştan kolonide kendileri dikerler. Erkekler, siyah renkli ceket ve pantolon giyer ve pantolonlarına askı takarlar. Kıravat takıp takmadıkları gibi muhafazakar kolonilerde erkeklerin sıcak yaz günlerinde bile gömlek kollarını katlamaları kınanmıştır. Evliler sakal bırakır. Bazı kolonilerde erkekler bıyık bırakır bazılarında bırakmazlar. Kadınların kıyafetleri çok uzundur, yani ayak bileklerine kadar uzanan rengarenk elbise giyerler. Başlarına siyah beyaz olmak üzere iki renkli puantiyeli başörtüsü takarlar. Başörtüsünün içine dar bir başlık veya kasket giyerler. Kadınlar saçlarını kesmeyebilir. Kadınların saçları Hutterit stilinde taranmalıdır. Hutterit stili denilen şey saçların tepeden dörde ayrılarak başın ön kısmındaki iki ayrımanın örülerek arkaya doğru diğer iki ayrımla birleştirilmesi şeklindedir. Ancak Hutterit kolonilerinde herkes kendi kolonisinin diğer koloniden farklı giyimlerinin olduğunu söyler. Bu farklılıklar örneğin kadınların eşarplarında puantiye olması veya olmaması, gömlekte cebin olması veya olmaması, kemer takılması veya takılmaması şeklinde olup küçük ayrıntılardır. Kıyafet veya şekil açısından kolonilerdeki farklılıkların olmasının sebebi bu tarz giyim ve şekillerin teolojik öneme dayanmamasından kaynaklanır.⁵⁴ Genel olarak topluluk üyelerinin tamamı birbirine benzer şekilde, ayırt edici olmayan sade kıyafetler giymeleri esastır. Ayrıca sürekli değişen moda akımına karşı olup hiçbir şeyde savurganlık yapmazlar.⁵⁵

Teknolojiyi iş amaçlı rahatça kullanmaları ve sık sık kasabalara gidip alışveriş yapmalarına izin verilmesi ile Hutterit üyeler dış dünyayı görmüştür. Dış dünyayı çekici bulan Hutteritler, koloni yaşam tarzını terk etmiştir ancak giden birçok Hutteritin, dış dünyada deneme hayatı sürdükten sonra koloni yaşamına geri döndüğü belirtilmesine rağmen birkaç yüz Hutteritin geri dönmediği ve bunun sebebi olarak⁵⁶ yeni neslin, eski nesillerin çektiği zorlukları yaşamadığından kaynaklandığı belirtilir. Kökten dincilerin ve

⁵³ Hostetler, "Hutterite Life", 11.

⁵⁴ Hostetler, "Hutterite Life", 11; Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 390.

⁵⁵ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 16.

⁵⁶ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 382.

mezhep çeşitliliklerinin zayıf üyeler üzerinde olumsuz etkilerinin üyelerin kolonilerden ayrılmasına sebep olduğu aşıkardır.⁵⁷

Toplumun geneli ile karşılaştırıldığı zaman, zengin olmalarına rağmen Hutteritlerin yaşam standartları çok düşüktür. Ancak bu konuda Hutteritler, ihtiyaçların giderilmesinde doğru bir yaklaşım kullanarak, savurgan istekleri bertaraf ettiklerini ileri sürmüşlerdir. Mesela, bazı kolonilerde merkez mutfaktaki bir tane buzdolabı haricinde başka buzdolabı kullanmazlar. Bütün grup için sadece bir tane çamaşırhane yeterli olarak görülmektedir. Çünkü onlara göre kişisel zevklerin yerine getirilmesinde kolaylık sağlanması koloninin huzurunu bozacaktır. Binek otomobillerinin zevk verdiği düşüncesiyle, binek otomobilleri neredeyse hiç kullanmazlar. Bazı koloniler için otomobil tabu olarak kabul edilmiştir. Kamyonları ve kamyonetleri ise koloni işlerinde faydalı oldukları için kullanırlar. 20. yüzyılın başlarına kadar bir kişinin, magazin haberlerini yaymasından dolayı radyo, televizyon seti veya bunlara benzer her türlü iletişim aletine sahip olması yasaktı. Bu yasa hakkında bir koloni vaizi, radyo dinledikleri takdirde, insanların dünyayı dinleyeceğini ve gittikçe onlara benzeyeceğini söylemiştir.⁵⁸ Ancak 1950 yılından sonra Hutteritler, Amerikan hayat tarzına uyum sağlamaya başlamıştır. 21. yüzyılda ise hala televizyon ve bilgisayarın kolonide çok fazla görülmemesine rağmen kolonideki herkes radyoya sahiptir, kasabada tiyatro ve sinemaya giderler, bazıları da videokaset satın alır ve tv/vcr kiralar. Buna ek olarak Hutteritlerin inanç esaslarından biri barışsever olmak olmasına rağmen üyelerin evlerinde av tüfeği bulunmakta olup hiçbir Hutterit buna karşı değildir. Dariusleut kolonilerinde yaşam merkezinde git gide koloni yerine çekirdek ailenin yer almaya başlaması dikkat çekicidir. Koloni, onlar için geniş bir aileye ait olan işin paylaşılmış hali olarak görülmeye başlamış, koloniler ailelerin desteklediği bir sistem haline gelmiştir. Şöyle ki, çiftlikler koloninin malı olmayıp, o ailenin miras yoluyla nesilden nesile aktarılan malı konumuna gelmeye başlamıştır. Yaşadıkları evler de apartman katlarından olmayıp kendi mülkleri olan çekirdek aile tipi evlere dönüşmüştür. Kendi çamaşırlarını kendileri yıkamışlar ve kendi mobilyalarına sahip olmuşlardır. Lehrerleut kolonilerin mobilyaları ise diğer kolonilerinkine göre yumuşak ve rahattır. Çoğu liberal kolonilerde ise her evde kendilerine ait telefon ve müzik enstrümanı mevcuttur. Bu değişim yeni nesillerde daha çok görülmüş ve görülmeye de devam etmektedir. Hatta

⁵⁷ Huffman, "Life in a hutterite Colony", 567.

⁵⁸ Hostetler, Hutterite Life, 21.

bazıları, normalde yasak olmasına rağmen gelecek ülke başkanını seçmek için oy kullanmayı da istemiştir. Ancak modern toplumun problemlerinden sakınmaya devam ederler. Bununla birlikte koloninin kilit şartlarını devam ettirmekte ve küçük bölgelerde toplumsal tehditten hala korunmaktadırlar. Kendilerini de diğer toplumlarla karşılaştırdıkları zaman diğer toplumların yaşam tarzlarından farklı ve muhafazakar olduklarını düşünürler.⁵⁹

4. KOLONİ HAYATININ PROBLEMLERİ

Hutteritler ortak yaşam tarzını benimseyen bir topluluk olmasından dolayı bu yaşam tarzı, koloni içinde sosyal veya ekonomik birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Ancak onlar için en büyük problem, üyelerin kişisel mal varlığına sahip olmaya başlaması ve böylece koloni yaşam tarzının tehlike altında olmasıdır.⁶⁰

Hutteritlerin ekonomik açıdan karşılaştıkları problem, bazı kolonilerin çiftlik ürünlerini, market fiyatından daha düşük fiyata satarak, haksız ekonomik rekabete yol açmalarıdır. Bu durumdan özellikle küçük çiftçiler olumsuz yönde etkilenmektedir. Ekonomik açıdan zorda kalan kolonilerde de evlilik sıkıntısına düşmüş ve Hutterit nüfusu azalmaya başlamıştır. Bu gibi durumları Hutteritler, zulmün farklı bir çeşidi olarak görerek olumsuz şartların kendilerini güçlendirdiğini ileri sürerler.⁶¹

Karşılaşılan diğer problem ise kolonilerin arazilerini genişletmek için yeni arazi satın alma isteklerine karşı çıkan otoritelerin arazi satın almayı yasaklamasıdır. Böylece bir süre, onların arazi satın alıp almadıkları denetim altına alınmıştır.⁶² Kanadadaki koloniler için olumsuz şartlar da vergilerin kesinlik kazanmamasından kaynaklanmıştır. Tabii hiçbir zaman vergiden muaf tutulmamışlardır. Üyelerin kişisel gelirleri üzerinden vergi kabul edilmemiş bir kilise organizasyonuna bağlı oldukları için vergiyi de koloni olarak ödemeleri, Kanada mahkemesi tarafından uygun görülmüştür.⁶³

Çok fazla zenginliğin koloni hayat tarzını olumsuz yönde etkilemesi sebebiyle yoksulluk kadar refah da koloniler için bir tehdit teşkil etmiştir. Kişilerin kendi ceplerini para ile doldurmasının, lüks yaşamın ve ürünlerin dışarıya gizlice satılmasından dolayı bu tarz şeylerin şeytanî işler olarak görülmesi ve koloni sistemini bozacağı düşüncesiyle zenginliğin arttığı

⁵⁹ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 390-391.

⁶⁰ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 33.

⁶¹ Hostetler, "Hutterite Life", 39.

⁶² Duane, *Pacifists in Chains*, 226- 227.

⁶³ Dyck, *An Introduction to Mennonite History*, 246.

durumlarda, fazla kazançlar ile yeni bir koloni inşa edilerek kolonide istenmeyen yaşam tarzlarının engellenmesi sağlanmıştır. Koloni nüfusunun artışı da yapılacak işler için kişi fazlalığı demektir ki bu da aileler arasında kutuplaşmaya sebep olmuştur.⁶⁴ Ancak kendilerinin anlaşmazlık durumlarını çözmede çok etkili yöntemler kullanarak koloni yaşam tarzını tehlikeye atan her türlü durumdan kaçınmışlardır. Yönetimde anlaşmazlıkların olması durumunda ise barışsever yanları ile şiddete başvurmadan, alçakgönüllülükle sorunu karşılamışlar ve böylece anlaşmazlıkların yol açacağı daha büyük olumsuz davranışlar önlenmiştir.⁶⁵

Kolonilerde hiyerarşinin bulunması sebebiyle koloni üyeleri, hiyerarşideki sıralamaya göre, kişilere farklı davranış sergilemiştir.⁶⁶ Bu yüzden çoğu koloni, sıradan şikâyetler ve kötü yönetim problemleriyle karşılaşmıştır. Bu problemler de koloni yaşam tarzının getirdiği doğal sonuçlar olarak görülerek gerginliğin oluşması engellenmiştir. Örneğin vaizlerin diktatör haline gelmesi veya aşırı gevşek davranması durumunda vaizler ya uyarılır ya da görevden alınır. Fakat liderlerin görevleri, rolleri ve ilişkilerinin kesin bir şekilde belirlenmesi sebebiyle aralarında herhangi bir rekabet söz konusu olmadığı ileri sürülür. Ancak bir liderin iltimas uyguladığı görülürse, bu kişinin koloniyi hizipleştirebileceği ve onun kardeşlik uyumunu çökertebileceği de dikkate alınarak yazılı olan ve yazılı olmayan kurallar uygulamaya konulur. Mesela zayıf karakterli birisi önemli bir mevkie gelirse, diğerleri tarafından desteklenerek görevini sürdürebilir. Koloninin parasal kaynaklarından sorumlu olan baş yönetici, malları satın almada ve onları ailelere dağıtmada çok dikkatli olmalı, kendi ailesine karşı iltimas geçmemelidir.⁶⁷

Hutteritlerin, ortak yaşam tarzlarında herkesin eşit olduğunu ileri sürmelerine karşılık, kolonide herkesin eşit şartlar altında yaşamadığı iddia edilerek kolonilerden birtakım şikâyetler oluşmaya başlamıştır. Bazı Hutterit kolonilerinin kıtlık içerisinde yaşarken, bazı kolonilerin bolluk içerisinde yaşamaları koloni üyelerinin dikkatinden kaçmamıştır. Bu yüzden kolonilerde yaşayanlar, koloniler arasında eşit yaşam koşullarının oluşturulmasını istemiştir. Koloni içinde de liderler, hizmetliler, aile reisleri, berberler, kahyalar ve bunların eşleri, pahalı yiyecekler yerken ve şarap içerken neden sıradan insanların, şifalı otlar gibi yiyeceklerle ve arpa, şalgam gibi içeceklerle yetinmek zorunda oldukları sorgulanmıştır. Liderler, iltifat ve nefsi

⁶⁴ Hostetler, "Hutterite Life", 39.

⁶⁵ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 212.

⁶⁶ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 148.

⁶⁷ Hostetler, "Hutterite Life", 39-40.

okşayan davranışlarla eğlenceli bir hayat yaşarken ve hasta olduklarında herkes onların hizmetine koşarken, sıradan insanlara neden aynı muamelelenin yapılmadığı sorulmuştur. Ayrıca liderler, yataklarında ve yorganlarında, kuş tüyü kullanırken, sıradan insanların su kamışından yapılan yatak ve yorgan kullanması; liderlerin, hizmetlilerin, aile reislerinin, berberlerin ve kahyaların eşleri doğumdan sonra altı hafta yatak istirahati yaparken ve bu sırada özel muamele görürken, sıradan insanların eşlerinin aynı muameleyi görmemesi; aynı şekilde Hutterit liderlerin en iyi kalitede elbise, ayakkabı ve eşlerinin farklı renklerde ipekten süslü bluz ve etek giyerken diğerlerinin en kötü malzemeden yapılmış kalın elbiseler giymeleri şikayetlere sebep olmuştur. Liderlerin, kahyaların, berberlerin, aile reislerinin ve bunların eşlerinin yiyecek ve içeceklerinin diğerlerinden farklı ve çalışma şartlarının ayrıcalıklı olduğu; diğerlerinin ise daha alt şartlarda çalışıp, yiyecek ve içecek tüketimlerinin daha alt seviyede olduğu üyelerin gözünden kaçmamıştır. Aynı şekilde sosyal yaşamda da Hutterit liderler ve diğerleri arasında konum farkı olmasından ve liderlere en iyi şekilde davranılırken diğerlerine kötü davranılmasından şikayet edilmiştir. Koloni üyeleri, Hutterit kolonilerinde, liderler ve özel görevleri olanlar ile sıradan insanların arasında statü farklılığının mevcut olduğunu ifade etmişlerdir. Koloni üyeleri arasında eşit yaşam koşullarının hakim olduğunun iddia edilmesine karşılık, bazı Hutteritler, liderlerin ve eşlerinin ruhsal liderler konumunda olmalarından dolayı ayrıcalıklı bir yaşam tarzlarının mevcut olduğunu ileri sürerek bu durumdan memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir.⁶⁸

Hutteritler, ortak yaşam tarzının en ideal yaşam olduğunu ileri sürmelerine rağmen, üyeler arasında modern bir şekilde yaşamak isteyenlere, Hutterit koloni yaşam koşulları cazip gelmemiştir. Koloni yaşam tarzı, üst düzeylerde yetişmiş kişiler için de hapisane olmuştur. Gençler, Hutteritler arasında gördükleri koşullara hazır olmadıklarından dolayı, alternatif yaşam tarzı arayışına girmişlerdir. Hutteritlerde var olan ve istenen teslim olma özelliği, çoğu kimseye hitap etmemiştir. Yine de Hutteritler, ortak yaşam tarzının yeni yönlerinin, modern dünya için öğretici olduğunu iddia etmişlerdir.⁶⁹

Hutteritler koloni yaşamını terk etme olayını çok büyük bir problem olarak karşılamamaktadır. Çünkü üyelerin yüzde birinden daha azı koloniyi terk etmektedir. Bu sebeple vaftiz yaşı yirmi beş yaşlarına kadar ilerle-

⁶⁸ Darlage, "Double Honor: Elite Hutterite Women in the Sixteenth Century", 778-782.

⁶⁹ Hostetler, "Hutterite Life", 45.

miştir. Vaftiz olmamış birçok genç erkek, koloniden ayrılarak dış dünyada küçük çiftliklerde çalışır, çok şey keşfeder, modern dünyada bulunan koloni için en iyi traktörleri ve ekipmanları öğrenir. Bu ayrılma süreci genellikle bir yıldır ve çoğunlukla gidenlerin geri döndüğü belirtilir. Kadınlar ise genellikle koloniden ayrılmazlar. Hutteritler, bir kolonide, koloni yaşamını terk eden üyelerin gittikçe artması durumunda, o kolonide çaresi bulunmayan liderlik problemleri olduğunu düşünerek, koloniyi ölen bir koloni olarak görürler. Koloniden kaçanların olması durumunu, bir vaiz, bir inanan yaşamı boyunca öğüt almış ise bu vaaz seni yalnız bırakmaz, şeklinde yorumlamıştır.⁷⁰

1965 yılından itibaren doğum oranının azalması da Hutteritler için önemli bir sorun olmuştur. Önceleri bir Hutterit ailesinin ondan fazla çocuğu var iken sonraları ondan fazla çocuğu olan aileler birkaç tanedir. Otuz yaşını geçmiş bekârlar artmaktadır. Doğum oranının ve evliliklerin azalmasının sebebi, tarımda modern yöntemlerin uygulanmasıyla, çalışma alanında daha az işçinin yeterli gelmesine bağlanmıştır. Yapılması gereken iş miktarının azalması, boşta gezen işçilerin artmasına ve işçilerin boşta gezmesi de evliliklerin ertelenmesine neden olmuştur. Böylece aile olan üye sayısı da azalmıştır. Bunun sonucunda en çok istenen işte çalışmak için rekabet eden Hutteritler için rekabet ortadan kalkmıştır. Evlilik yaşının ilerlemesiyle birlikte, evlilik öncesi cinsel ilişkinin yasak olması kuralının ihlal edilmesi de önemli bir problem olarak görülmüştür. Bu ihlalle birlikte kolonide evlilik dışı çocukların olmaması için doğum kontrol konusunda üyelere destek verilmeye başlanmıştır. Evlilik dışı çocukların dünyaya gelmesinin sebebi ise kilise otoritesinin zayıflamasına bağlanmıştır. Bu tarz problemlerin kendi değerlerini tehdit eden bir durum olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda bu durumların yaşanması, televizyon izlenmesinden ve kolonide ortak mal anlayışından kişisel mülkiyet edinmeye doğru gidilmesinden kaynaklandığına inanmışlardır.⁷¹

Hutteritler için koloni şeklindeki yaşam biçimi Kutsal Kitap'a dayanırıldığından dolayı koloni üyelerinin kişisel çıkarlarına öncelik vermeye başlaması teolojik problem olarak görülmüştür. Çünkü onlar için komünal yaşam sistemi inançlarının temeli haline gelmiştir. Hatta onların ekonomik ve demografik yönden *altın yıllar* dedikleri dönemlerde bile bu anlamda

⁷⁰ Paul Diener, "Ecology or Evolution? The Hutterite Case", *American Ethnologist* 1:4 (1974), 601-618, 602.

⁷¹ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 385-386.

teolojik anlaşmazlıklar ve sosyal problemler mevcuttu. Çünkü ekonomik refahın olduğu bu dönemlerde, normalde tüm koloni üyelerine eşit davranılması gerekirken, bazı üyelerin kişisel çıkarlarını gözeten davranışlar sergilemesi ve ekonomik yönden ayrıcalıklı olmaları, birçok üyenin koloni hazinesinden uzak tutulması tepkilere yol açmıştır. Diğer bazı teolojik problem olarak gördükleri durum da üyelerin kilise uygulamalarını kaçırmaması veya kilise uygulamaları sırasında uyuya kalmalarıdır.⁷²

Hutteritler arasında ruhsal rahatsızlıklar da meydana gelmiştir. Birkaç tane şizofrenik vaka olmuştur. Bu vakaların sebebi de iç yalnızlık olarak görülmüştür. Daha yaygın olan ise manik depresyondur. Hutteritler, bu gibi hastalıkları geçiren üyelerini tedavi için hiçbir zaman devlet kurumlarına göndermemişlerdir. Çünkü Hutteritler, ruhsal hastalığı olan kişileri, duayla, iş yükünü hafifletmeyle ve grup terapileriyle gözetim altına alarak tedavi etme yöntemleri uygulamışlardır.⁷³

5. ÜRETİM

Hutterit kolonilerinin hepsi aynı olmayıp, her koloninin kendine has karakteristik yapısı bulunmaktadır. Koloniler kendi yeteneklerine göre, tarım, hayvancılık, marangozluk, tesisatçılık ve elektrikçilik gibi farklı alanları kendilerine iş olarak benimsemişlerdir. Bununla birlikte bütün genç erkekler, kendilerine bir zanaat edinmeli ve tarım işlerini öğrenmelidir. Bütün kadınlar da dikiş dikmeyi, yemek yapmayı öğrenmeli ve on yaşından önce bebek bakıcılığı yapmalıdır.⁷⁴

Hutteritlerde üretim, topluluğun ortak faydasını sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Hutteritler dini alanda birçok kısıtlamalar uygulamalarına rağmen üyelerine üretim, tüketim, finans ve dağıtım alanlarında gayet rahat bir yaşam sunmuşlardır. Üretim söz konusu olunca, üyelerin üretimi geliştirmeleri için kısıtlanmadan özgür bir biçimde hareket edebilecekleri ortamı sağlamışlardır. Toplumun ortak faydasını sağlayan gelişmelerin ve topluluğun devamının sağlanmasının adına bütün üyelere yapısal bir özgürlük verilmiştir.⁷⁵

Hutteritler, Mesih'e bağlı ortak yaşamlarını sürdürdükleri için grup kurucularının, liderlerinin, vaaz yazarlarının, misyonerlerinin ve tarihçilerinin hakkında ve Hutterit geleneklerine bağlılık konusunda herhangi bir

⁷² Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 30.

⁷³ Hostetler, "Hutterite Life", 40.

⁷⁴ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 18.

⁷⁵ Peter, *The Dynamics of Hutterite Society*, 26.

şüphe duymazlar. Bu yüzden kendi tarımsal faaliyetlerine faydalı olan teknoloji ve endüstriyel yolları kullanmakta sakınca görmeyerek ekonomide ve işte kapital düzeni kullanmaları sebebiyle geniş bir alım-satım gücüne ulaşmışlardır. Böylece mallarında düşük fiyat uygulaması yapmadan iyi satışlar elde etmişlerdir. Tarım ve çiftçilikte teknolojiyi rahatça kullandıkları için geniş bir dağıtım ağına da sahiptirler.⁷⁶ Kolonilerde yetiştirilen ürünler de dahil olmak üzere çeşitli malların satıldığı birçok dükkan da bulunur.⁷⁷

Ekonomilerinde, tarımı ve çiftçiliği birinci derecede önemli tutmaları fabrikalaşmayı da beraberinde getirerek fabrikalaşmaya da önem vermişlerdir. Hutteritlerde üretim, koloni adına yapılır. Ancak özel mülkiyet sahibi olan ve üretimi şahsi gelir olarak uygulayan Hutterit kolonileri de bulunur.⁷⁸

Hutteritler, Avrupada çiftçilik, mandıra, üzüm bağcılığı, şaraphane, değirmencilik, kereste fabrikası gibi çeşitli ekonomik aktiviteler yürütmüşlerdi. Zanaat olarak da ciltçilik, bıçakçılık, duvarcılık, dericilik, saat imalatı ve dokumacılık yapmışlardı. Günümüzde Macaristan ve Romanya'da birçok ulusal nitelikte müzeye sahiptirler. Buralarda hala eski Hutterit (Habaner) emayeleri sergilenmektedir. Bunların yanında Hutteritlerin en dikkate değer özellikleri seramik endüstrisidir.⁷⁹ İtalyan Rönesansının son dönemlerinin fayansları, majolika tarzı işlemleri ve Kutsal Kitap'tan alıntıları, seramiklerde dekore etmelerinden dolayı özellikle iyi kalitede moda haline gelmiş seramik üretiminde ün salmaları⁸⁰ üzerine asilzadeler, kendi sofa takımlarını kolonilere yaptırmıştı. Bunun karşılığında asilzadeler, kolonileri, merkez hükümetin kolonilere verdiği rahatsızlıktan ve baskıdan korumuştur.⁸¹

Amerika'ya gelişleriyle birlikte ise tarımsal alanda büyük bir gelişme göstermişlerdir. Böylece zanaat üretimi ve marketlere sattıkları el yapımı malları fiilen durmuştur. Bugün Hutteritlerin tarımsal üretimi yüksek seviyededir. Mesela Güney Dakota'da tipik bir koloninin yirmi bin dönüm, Montana ve Alberta'nın kurak bölgesinde kırk bin dönümden fazla arazileri vardır. Koloniler, marketlere tahıl satarlar ve aynı zamanda Kanada'nın birkaç eyaletine domuz eti, yumurta, kümes hayvanı, sığır ve tam yağlı saf süt alanlarında en geniş üretimi sağlamaktadırlar.⁸² Bu sebeplerle Hutterit kolonileri için tarım birimi, çiftlik kolonisi gibi isimler kullanılmıştır. Çiftlik

⁷⁶ Diener, "Ecology or Evolution? The Hutterite Case", 605-606.

⁷⁷ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 390.

⁷⁸ Duane, *Pacifists in Cahins*, 162.

⁷⁹ Hostetler, "Hutterite Life", 17.

⁸⁰ Janzen - Stanton, *The Hutterites in North America*, 30.

⁸¹ Hostetler, "Hutterite Life", 18.

⁸² Hostetler, "Hutterite Lif", 18.

ürünlerinin yanı sıra konserve yapımı, bahçe işleri ve seralar da uğraştıkları alanlar içerisinde. ⁸³ Büyük çaplı tarım arazilerinde toprak sürme, biçerdöver, taş toplayıcı ve kamyon gibi makineleri kullanmaktadırlar. Birçok makinede hidrolik asansör donanımı mevcuttur. Bazı kolonilerin de kendilerine ait bitkiden tohumu ayırma, yumurta üretimi için donanım, yem karıştırma, otomatik besleyici, dereceler, kuluçka makinesi ve soğuk depo tesisleri vardır. Tamiratla birlikte üretimin de yapıldığı kaynak ve tamir dükkanları koloninin merkezine kurulur. Gerekli olan ve satın alınamayan her aleti hurda demirden kendileri yaparlar. Makarna kesme aleti de dahil olmak üzere yemek salonu için bütün aletler, çöp vagonları, römorklar ve traktör tamirinde kullanılan hidrolik presler vardır. ⁸⁴

Hutteritler, çayırları iklimsel ve bölgesel olarak tarıma elverişli hale getirmede, kayda değer bir yeteneğe sahip olup bu yeteneklerini kanıtlamışlardır. Her şeye çare bulan yapıları ile esnek işgüçlerini birleştirmeleri sayesinde, tarımsal üretim konusunda deneyler yapmışlardır. ⁸⁵ Tarım ekipmanları, makineleşmiştir. İşlerini yürütmek ve alışveriş yapmak için üyelerin sık sık kasabalara gitmesine izin verilmiştir. ⁸⁶ Hutteritlerin tarımsal üretimde teknolojiyi kullanmaları, onları, elektrik ve telefon da dahil olmak üzere yenilikleri kullanmamada direnen En Eski Mennonit Kolonileriyle ve Amişlerle ayırmaktadır. Teknolojinin bütün yeniliklerini kullanmaları sebebiyle basit bir Hutterit ailesinin ve koloni insanlarının, dünya toplumunun sosyal etkisinde kalmadığı belirtilmiştir. ⁸⁷

Hutterit kolonilerinin fakir olduklarının söylenmesine karşılık birkaç zengin koloni bulunmaktadır. Kanaatkarlık ve kişisel isteklerin reddedilmesi ile Hutteritler birçok çiftçi aileden daha az kazanmaktadır. Buna rağmen Hutteritlerin varlıklı oldukları belirtilir. Çoğu koloninin ise yeni bir kol kurması için yeterince para kazanmasının zor olduğu da ifade edilir. Bu konuda daha zengin koloniler, daha fakir olan kolonilere yangın, kuraklık, dolu fırtınası gibi acil durumlarda kredi vermektedir. Yardımseverlik olarak da hediyeler ve işçi gücü ile destek verirler. ⁸⁸ Ayrıca kolonilerde her yetişkine ve aileye aylık kişisel ödenek de bağlanarak onların koloni yaşam şeklini desteklemeleri sağlanmıştır. ⁸⁹

⁸³ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 390.

⁸⁴ Hostetler, "Hutterite Life", 18.

⁸⁵ Hostetler, "Hutterite Life", 18.

⁸⁶ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 382.

⁸⁷ Hostetler, "Hutterite Life", 21.

⁸⁸ Hostetler, "Hutterite Life", 21.

⁸⁹ Ingoldsby, "The Hutterite Family in Transition", 390.

SONUÇ

Hutteritler inançları sebebiyle, Avrupa'da yaşadıkları takibat ve zulümden kaçarak, Rusya ve Amerika'ya göçler gerçekleştirmişlerdir. En son Amerika'ya göç eden Hutteritler burada en rahat yaşam koşullarına sahip olmuştur. Amerika'ya göç ettikleri ilk zamanlarda, ortak yaşam tarzlarını sıkı bir şekilde uygulamışlardır. Ancak Amerika'nın hızlı bir şekilde gelişmesiyle yaşam tarzlarını zamanla değiştirerek teknolojik gelişmeleri takip etmişlerdir. Yine de dünya hayatından uzak durduklarını ve ortak yaşam tarzını devam ettirdiklerini ileri sürerler. Bununla birlikte, yeni nesil gün geçtikçe ortak yaşam tarzından uzaklaşarak, diğer insanlar gibi yaşamak için kolonileri terk etmektedir. Bu sebeple Hutterit liderler, teknoloji kullanımı konusunda daha esnek davranmaya başlamıştır. Bu konuda, koloni yaşam koşullarının ağır olması da önemli bir sebeptir. Çünkü bugün internet ve eğitim insanların daha özgür bir şekilde düşünmesini sağlamaktadır. Hutteritler ortak yaşam tarzı ile bütün Hıristiyanların eşit bir şekilde mallarını paylaşarak yaşamaları gerektiğini savunurken, bizzat kendileri üyeler arasında hiyerarşi yerleştirmiş ve üyelere eşit davranılmamıştır. İnançların ve bu inançları uygulamanın arasında meydana gelen zıtlığın üyeleri koloni hayatından uzaklaştırdığı açıkça görülmektedir. Ayrıca yeni nesil, sadece koloni için çalışmak istememektedir. Kendi kişisel istekleri ve çıkarları doğrultusunda, istedikleri gibi bir yaşam tarzını kendi özgür iradeleriyle seçmek istemişlerdir. Bu konuda Hutterit liderler her ne kadar hoşnut olmasalar da dönmeyen üyeler için herhangi bir yaptırım uygulamamaktadırlar. Ayrıca kolonilere geri dönen üyelerin de mevcut olduğu ve koloni yaşamından memnun olan üyelerin de bulunması hala koloni yaşam tarzının sürdürülebileceğinin kanıtı olarak düşünülebilir.

Birleşik Devletlerin kuzeyinde yüz otuz, Kanada'da üç yüz elli bir olmak üzere toplam dört yüz seksen bir koloni yerleşkesinin yaşam kalitelerinin eşit olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Bazı koloniler refah bir yaşam sürerken bazıları ancak geçinebilecek derece bir yaşam kalitesine sahiptir. Bunlara ek olarak Hutteritlerin herhangi bir siyasi amaç gütmemeleri de Amerikan yönetiminin onların bu koloni tarzı yaşam sistemlerine karışmamasını sağlamıştır. Ayrıca göçlerinden bu yana üretime ve Amerikan ekonomisine olan katkıları da onların inançları doğrultusunda rahat bir şekilde yaşamalarına izin vermiştir.

KAYNAKÇA

- Boldt, Edward D.. "Structural Tightness, Autonomy, and Observability: An Analysis of Hutterite Conformity and Orderliness". *The Canadian Journal of Sociology/ Cahiers canadiens de sociologie* 3/3 (1978), 349-363.
- Darlage, Adam. "Double Honor: Elite Hutterite Women in the Sixteenth Century". *Church History* 79/4 (2010), 753-782.
- Diener, Paul. "Ecology or Evolution? The Hutterite Case". *America Ethnologist*. 1/4 (1974), 601-610.
- Stoltzfus, Duane C. S.. *Pacifists in Chains The Persecution of Hutterites during The Great War*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. 2013.
- Duane, Ruth Heffelbower. *The Anabaptists are Back: Making Peace in a Dangerous World*. Scottdale, Pensilvanya, Waterloo, Ontario: Herald Press, 1991.
- Dyck, Cornelius J.. *An Introduction to Mennonite History: A Popular History of the Anabaptists and the Mennonites*. Scottdale, Pensilvanya, Waterloo, Ontario: Herald Press, 1993.
- Goertz, Hans Jürgen. *The Anabaptists*. trans. Trevor Johnson. 2. Baskı. London: Johnson Press, 2008.
- Hill, Kat. *Baptism, Brotherhood, and Belief in Reformation Germany, Anabaptism and Lutheranism, 1525-1585*. UK: Oxford University Press, 2015.
- Hostetler, John Andrew. *Hutterite Life*. Scottdale, Pensilvanya, Waterloo, Ontario: Herald Press. 1983.
- Hostetler, John Andrew - Huntington, Gertrude Enders. "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society". *Ethnology* 7/4 (1968), 331-355.
- Huffman, Donald W.. "Life in a Hutterite Colony: An Outsider's Experience and Reflections on a Forgotten People in Our Midst". *American Journal of Economics and Sociology* 59/4 (2000), 549-571.
- Ingoldsby, Bron B. "The Hutterite Family in Transition". *Journal of Comparative Family Studie* 32/3 (2001), 377- 392.
- Juhnke, James. *Vision, Doktrine, War: Mennonite Identity and Organization in America, 1890-1930 (Mennonite Experience in America)*. Scottdale, Pensilvanya, Waterloo, Ontario: Herald Press, 1989.

- Janzen, Rod - Stanton, Max. *The Hutterites in North America*. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins University Press, 2010.
- Keleş, Hatice. "Reform Çağının Radikal Kanadı Olan Hutteritlerin Dini Kökenli Geleneksel Komünal Yaşam Tarzı Üzerine Bir Araştırma", *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (2019), 837-865.
- Kitab-ı Mukaddes*. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2012.
- Laatsch, William G.. "Hutterite Colonization in Alberta". *Journal of Geography* 70/6 (1971), 347- 359.
- Miller, Roman J.. *Bioethics and the Beginning of Life: An Anabaptist Perspective*. Scottdale, Pensilvanya, Waterloo, Ontaryo: Herald Press, 1990.
- Peter, Karl Andreas. *The Dynamics of Hutterite Society*. Edmonton, Alberta, Kanada: The University of Alberta Press, 1987.
- Riedemann, Peter; *Peter Riedemann's Hutterite Confession of Faith*. trans. John J. Friesen. Waterloo, Ontaryo, Scottdale, Pensilvanya: Herald Press, 1999.
- Schludermann, Shirin - Schludermann, Eduard. "Social Role Perception of Children in Hutterite Communal Society". *The Journal of Psychology* 72/2 (1969), 183-188.
- Sotak, M. Petrejckova - E. Sivakova, D. "Historical Sketch of Slovak Haban (Hutterite) Population Based on Autosomal STR Analysis". *Human Biology* 83/5 (2011), 599-609.
- Stephenson, Peter H. "Hutterite Belief in Evil Eye: Beyond Paranoia and Towards A General Theory of Invidia". *Culture, Medicine and Psychiatry* 3/3 (1979), 247-265.
- Stoltzfus, Duane C. S.. *Pacifists in Chains, The Persecution of Hutterites during the Great War*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2013.